

Hastanelerde Alternatif Bir Fon Kaynağı Olarak Finansal Kiralama (Leasing)

Münevver MENDERES*, Erkan MALKOÇ**

ÖZET

Toplumların varlığı ve sürekliliği onu oluşturan bireyler ile bireylerin oluşturduğu işletmelerin varlık ve sürekliliğine bağlıdır. Ekonomik birer varlık olan işletmelerin sürekliliği de sahip oldukları kaynakların nitelik ve nicelik olarak doğruluğuna ve yeterliliğine bağlıdır ve de asıl olan kaynakların yönetimi ve yönlendirilebilmesidir.

Günümüzde, tıp biliminde ve buna bağlı olarak tıp teknolojisinde hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Sağlık hizmeti üreten hastanelerin sürekliliğini sağlayabilmeleri, söz konusu olan bu değişime ayak uydurabilmeleriyle mümkündür. Ancak, ileri teknoloji içeren tıbbi araç-gereçlerin oldukça pahalı olması, finansal açıdan kıt kaynaklara sahip olan hastanelerin yenileme yatırımlarını gerçekleştirebilmelerini güçleştirmektedir. Hastanelerin söz konusu finansal sorunlarını aşabilmeleri için diğer işletmelerin başvurduğu finansal kaynak ve yöntemleri kullanması gerekmektedir.

Bu yöntemlerden biri olan ve çalışmanın temelini oluşturan finansal kiralama, alternatif bir finansal kaynak olma özelliğini ve önemini giderek daha fazla hissettirmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Hastanelerde finansal yönetim, finansal kiralama.*

Financial Leasing as an Alternative Fund in Hospitals

ABSTRACT

The existence and continuity of societies depend on individuals and also the presence and continuity of the organizations formed by them. The continuity of the organizations as economical beings depends on the quantity, quality &

* Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu

** Uzman, Ege Üniversitesi Hastanesi

appropriateness of their resources. In reality organization & management of resources are the most important aspects.

Today, a rapid change has been taking place in medical science and also in closely related medical technology. Existence of hospitals providing medical care can be only possible by adopting these changes. However, high prices of modern tools and equipment make it difficult for hospitals lacking financial sources to renew their investments. In order to overcome these financial problems hospitals should use the same financial sources and methods used by the other enterprises.

This study is based on leasing as an alternative financial source which has increasingly gained prominence in recent years

Key Words: *Financial management in hospitals, leasing*

I. İŞLETMELER İÇİN ALTERNATİF BİR FİNANSMAN KAYNAĞI OLARAK FİNANSAL KİRALAMA (LEASING)

1.1. Finansal Kiralama (Leasing) Kavramı

Yüklendiği farklı anlamlardan dolayı, genel kabul görmüş tek bir tanımı olmayan finansal kiralama kavramını ele almadan önce kiralama kavramını açıklamak gerekmektedir. Genel olarak kiralama kavramı “duran varlık sahibinin aralarındaki bir sözleşme ile ve mülkiyet hakkı saklı kalmak kaydıyla, söz konusu duran varlığını bir menfaat karşılığında diğer bir kişiye devretmesini” ifade etmektedir. Bu tanımdan hareketle finansal kiralama ise, “yatırım ve finansman amacıyla kiralanmaya konu olan bir makine ve teçizatın sahibi tarafından bir edim karşılığında kullanma hakkının kiracıya devrini öngören sözleşmedir” (Clark 1985:51).

Ekonomi literatürüne çağdaş bir finansman kavramı olarak giren finansal kiralama “finansman güclüğü içinde bulunan kuruluşların, hatta kişilerin sahip olmak istedikleri taşınır ya da taşınmaz duran varlıkları, belli süre için, bir kira bedeli karşılığında kiralayarak, orta ve uzun vadeli finansman kolaylıkları elde etmesi”olarak tanımlanmaktadır (Özgüner 1991:26).

European Leasing Association (E.L.A) finansal kiralamayı; “belirli bir süre için kiraya veren (lessor) ve kiracı (lessee) arasında düzenlenen, üreticiden ya da satıcıdan kiracı tarafından seçilip, kiraya veren tarafından satın alınan bir

duran varlığın mülkiyetini kiraya verende; kullanım hakkını da kiracıda bırakan bir sözleşmedir “ şeklinde tanımlamıştır (Albayrak 1990:82).

Finansal kiralama ile ilgili yapılan tanımlamaların ortak noktası, işlemin temel amacının, yatırımcıya bir finansman alternatifi sunmak olduğudur. Böylece yatırımcı, gereksinim duyduğu duran varlığı doğrudan satın almak yerine finansal kiralama yoluyla kiralayarak kullanma olanağına kavuşmaktadır (Sedef, Çelik 1989:35).

1.2. Finansal Kiralamanın Tarihsel Gelişimi

Çeşitli tarihi belgelere göre, finansal kiralama günümüzden dörtbin yıl kadar öncesine dayanmaktadır. İlk çağlarda tarım aletlerinin , ortaçağda ise gemilerin kiralanması ilk örnekleridir. 19. yüzyılın ikinci yarısında ABD de Bell Telephone Company tarafından telefonların müşterilere kiralanması ile ilk kez finansal kiralama terimi kullanılmaya başlamıştır.

Günümüzde özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, finansal kiralamanın büyük bir ivme kazandığı görülmektedir. Bu gelişim trendinde dünyadaki uygulamaları da yeni olan finansal kiralama yönteminin Türkiye’deki ilk uygulamaları 1980 lerde görülmüştür. O yıllarda benimsenen liberal politikalar çerçevesinde, bir yandan dış ticaret rejimi serbestleştirilerek dünya ekonomileriyle iş bölümüne dayalı bir bütünleşme amaçlanırken, diğer yandan iç piyasada tüketimi kısıcı buna karşılık arzı artırıcı politikalar tercih edilerek ihracata dayalı bir büyüme modeli uygulanmaya çalışılmıştır. Bu politikalara bağlı olarak ülkemiz pazarı büyük ölçüde dışa açılmış ve Türkiye hızlı bir teknoloji değişimi ile karşılaşmıştır. Öte yandan, ekonomide enflasyonun yüksek seyrini korumasının yanı sıra, büyüme hızının yıllara göre büyük değişiklikler göstermesi, özellikle orta vadeli fon piyasalarında istikrar açısından bazı sorunları gündeme getirmiştir (Öğülmüş 1994:3).

Bu gelişmelere paralel olarak, yatırımların finansmanında işletmelerin karşılaştığı güçlüklerin aşılmasında bir alternatif oluşturmak amacıyla, 28.06.1985 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 10 Haziran 1985 tarih ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (F.K.K) çıkarılmıştır. Bu kanun ile, doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilebilen birçok Bakanlar Kurulu Kararı, Yönetmelik ve Tebliğler zaman süreci içinde yayınlanmıştır.

1995 yılında 60 trilyon TL lik yatırım finansmanı sağlayan ve Türkiye'deki toplam sabit yatırımların % 35'ini, özel sektör sabit yatırımlarının da % 5.9'unu gerçekleştiren finansal kiralama sektörü (Taşar 1996:8, 9), finans piyasasındaki ağırlığını giderek hissettirmeye başlamış ve 1997 yılında 380 trilyon TL lik yatırıma finansman sağlamıştır.

1.3. Finansal Kiralamanın İşleyişi

Finansal kiralama işlemleri, finansal kiralama sözleşmesine taraf olanların, yurt içinde olup olmamaları kriterine bağlı olarak; ulusal ve uluslararası finansal kiralama şeklinde iki türlü gerçekleştirilmektedir (Ceylan 1995:60).

1.3.1.Ulusal Finansal Kiralama (Domestic Leasing)

Finansal kiralama sözleşmesine konu olan bir duran varlık yurt içindeki finansal kiralama kuruluşu tarafından kiraya veriliyorsa, varlık ister Türkiye'de üretilmiş, isterse ithal edilmiş olsun bu bir ulusal finansal kiralama olarak kabul edilmektedir (Güvenç 1989:9).

Ulusal finansal kiralama, kiralanan duran varlığın ithal edilmiş olup olmadığına bağlı olarak;

- İthalatsız ulusal finansal kiralama,
- İthalatlı ulusal finansal kiralama, olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir (Ceylan 1995:46).

Türkiye'de yıllar itibariyle gerçekleştirilen ulusal finansal kiralama işlemleriyle ilgili rakamlar Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Türkiye’de Yerleşik Kiralayan Şirketlerden Yapılan Finansal Kiralamalar (Milyar TL)

Sektörler	1992	1993	1994	1995	1996	1997/1*
Bilgisayar, Büro ve Telekomünikasyon Cihazları	469.1	1542.1	2067.0	7172.1	21568	7235
Kara Ulaşım Araçları	801.2	2408.1	1402.3	7605.8	13329	5781
Deniz Ulaşım Araçları	75.0	1268.9	2686.6	6570.6	10224	3068
Hava Ulaşım Araçları	128.1	298.5	607.3	1261.3	874	1099
Tekstil ve Basım Makinaları	224.0	512.3	2535.7	7552.6	19051	7407
Tıbbi Cihazlar	176.8	267.9	945.9	1903.2	18139	1394
Diğer İmalat Makinaları	1716.2	4510.5	5440.9	28269.5	62204	14465
Gayrimenkuller	0.0	222.9	112.5	331.6	3667	269
Yatırım tutarı	3590.4	11031.2	15798.2	60667.7	149056	40718

Kaynak; H.M Hazine Aylık İstatistikleri, Ocak-Nisan 1998;79.

*1997 yılı ilk üç ay rakamları gösterilmiştir.

1.3.2. Uluslararası Finansal Kiralama (Cross-Border Leasing)

Finansal kiralama işlemleri; kiracı durumunda bulunan işletmeler ile yurt dışında yerleşik finansal kiralama şirketleri arasında yapılan kiralama sözleşmeleri ile gerçekleştiriliyor ise uluslararası finansal kiralama olarak kabul edilmektedir (Seyidoğlu 1997:313).

Uluslararası finansal kiralama işlemleri son yıllarda hızlı bir gelişme trendi içindedir. Bunun nedeni, gelişmekte olan ülke yatırımcıları için bir tür taksitli ithalat özelliği taşımasıdır (Erkovan 1989:51).

Ülkemizde uluslararası finansal kiralamalarda kira sözleşmesi Hazine Müsteşarlığı tarafından kanuna göre tescil edilmektedir. Kira sözleşmesinin tescili için finansal kiralama bedelinin, yıllık 25000 Amerikan Doları karşılığı Türk Lirası’ndan az olmaması gerekmektedir (Reisoğlu 1987:41).

Türkiye’deki yatırımcıların dahil oldukları sektörlerde yıllar itibariyle gerçekleştirdikleri uluslararası finansal kiralama işlemleri ile ilgili tutarlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2. Türkiye Dışında Yerleşik Kiralayan Şirketlerden Yapılan Finansal Kiralamalar (Milyon A.B.D. Doları)

Sektörler	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Bilgisayar,BüroMalzemeleri veTelekomünikasyon Cihazları	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
Kara Ulaşım Araçları	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
Deniz Ulaşım Araçları	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
Hava Ulaşım Araçları	602.8	1.312.8	498.7	746.2	412.0	
Tekstil ve Basım Makineleri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
Tıbbi Cihazlar	15.4	0.0	0.0	22.1	20.0	10.0
Diğer İmalat Makineleri	0.0	0.6	2.0	0.0	0.0	
Yatırım Tutarı Toplamı	618.2	1.313.4	500.7	768.3	432.0	10.0

Kaynak: H.M. Hazine Aylık İstatistikleri, Ocak-Nisan 1998, 80.

*1997 yılı ilk üç ay rakamları gösterilmiştir.

Uluslararası finansal kiralama, kiracının gümrük muafiyetli yatırım teşvik belgesine sahip olup olmamasına göre, “gümrük muafiyetli uluslararası finansal kiralama” ve “gümrük muafiyetsiz uluslararası finansal kiralama” olarak ikiye ayrılmaktadır (Ceylan 1995:65).

Ege Üniversitesi Rektörlüğü ile Siemens firması arasında gerçekleştirilen ve Tıp Fakültesi Hastanesi Radyodiagnostik Anabilim Dalı bünyesinde yer alan görüntüleme sistemlerini yenilemeyi amaçlayan finansal kiralama sözleşmesi, kiralayanın yurt dışında yerleşik finansal kiralama yetkisine sahip bir şirket olması nedeniyle uluslar arası finansal kiralamaya örnek olarak gösterilebilir (Menderes, Malkoç 2000:8)

1.4.Finansal Kiralama Türleri

Gelişmiş ülkelerde finansal kiralamaya yönelik uygulamalardaki gelişmeler çeşitli finansal kiralama türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak yaygın biçimde kullanılan kiralama türlerini; finansal amaçlı kiralama, faaliyet kiralaması, satış ve geriye kiralama ile kaldıraçlı kiralama oluşturmaktadır (Brigham, Gapenski 1988:582).

1.4.1.Finansal Amaçlı Kiralama (Capital Lease)

Kiralayan tarafından, kiraya verilmek amacıyla satın alınan duran varlığın, fiyatını ve fiyatı etkileyen maliyet unsurlarının tümünü kiracının, kiralayana

ödemek zorunda olduğu bir finansal kiralama türüdür (Şengezer 1987:4). Kiracı işletme için finansal kiralama işlemi, bir finansman kaynağıdır. Finansal kiralama sözleşmesini imzalamasıyla birlikte işletme, ödünç alınan para benzeri bir finans kaynağına sahip olmaktadır (Brealey, Myers 1991:654).

Bir finansal kiralama işleminin gerek kiracı, gerekse kiralayan açısından finansal amaçlı kiralama olarak kabul edilebilmesi için Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'nun (FASB) 13 nolu tebliğinde yer alan :

- Sözleşmede, kira süresi sonunda duran varlığın mülkiyetinin kiracıya devrinin öngörülmesi,
- Sözleşmede, kira süresi sonunda duran varlığın düşük bir bedelle kiracıya devrinin öngörülmesi,
- Kira döneminin, kiralanan duran varlığın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75'ini kapsamaması,
- Kira ödemelerinin, kira dönemi başındaki net bugünkü değerinin, kiralanan duran varlığın kiralama dönemi başındaki emsal satış bedelinin en az %90'ına eşit olması, kriterlerinden en az birinin bulunması gerekmektedir (Phlippatos, Sihler 1987:129).

1.4.2. Faaliyet Kiralaması (Operating Lease)

Bu tür kiralamada, kira konusu olan duran varlık, bir kira anlaşması ile kiracı ve kiraya veren bakımından söz konusu varlığın ekonomik ömrünü kapsamayan, finansman sağlama amaçlı kiralamaya göre kısa sayılabilecek bir süre için kiralananmaktadır (Guerard, Vaught 1989:336).

Faaliyet kiralamaları, finansal amaçlı kiralamalardan başlıca iki özellikte ayrılmaktadır. İlk olarak, bu tür kiralamalarda, kira sözleşmesi belirli bir süreyi kapsadığı halde, önceden belirtilen süreler içinde bildirmek kaydıyla, kiracı tarafından iptal edilebilmektedir. Diğer özellik ise kiralanan makina ve teçhizatın bakım ve onarım yükümlülüğü genellikle kiraya verende bırakılmaktadır (Archer vd. 1976:483).Yine bu tür kiralamalarda, sözleşme süresinin yatırımın ekonomik ömründen kısa olması nedeniyle, kiralama

işlemine konu olan yatırım bedelinin tek bir sözleşme süresi içinde amorte edilme zorunluluğu bulunmamaktadır (Brigham, Gapenski 1988:582).

Hazine Müsteşarlığı çıkardığı genelgelerle çeşitli özellikleri nedeniyle firmalar için duran varlık yatırımı niteliğinde olan buna karşın dört yıldan daha kısa sürede değiştirilmesi gereken bazı duran varlıklar için daha kısa süreli finansal kiralama işlemlerine de imkan tanımaktadır. Bu çerçevede özel durumları Hazine Müsteşarlığı'nca kabul edilen duran varlıklar için en az kiralama süresi 2 yıla kadar inebilmektedir. İşletmeler bu özelliklere sahip olduğunu ileri sürdükleri varlıkları kiralamak istediklerinde önce Hazine Müsteşarlığı'ndan izin almaktadırlar. Hazine Müsteşarlığı 1992 yılında çıkardığı bir genelge ile yalnızca bilgisayar donanımı konusunda ön izin alınmaksızın en az iki yıl süreli kiralama işlemi yapılabileceğine karar vermiştir (Öğülmüş 1994:16).

1.4.3. Satış ve Geriye Kiralama (Sale And Leaseback)

Bu tür finansal kiralama sözleşmeleri ile, finansman sıkıntısı çeken bir işletme öncelikle sahip olduğu duran varlıklarını finansal açıdan birtakım olanaklar sağlamak amacıyla bir finansal kuruluşa satmaktadır. Daha sonra bu kuruluştan satmış olduğu varlıkları belirli bir süre ve bedel karşılığında kiralamaktadır (Keown v.d. 1996:749).

Satış ve geriye kira uygulaması, kiracı işletmeye başlıca iki önemli avantaj sağlamaktadır. Bunlar;

- Geri kiralanması koşuluyla satılan duran varlığın satış bedeli kadar bir fon yaratılarak işletmenin likiditesinin artırılması,

- Duran varlığın satılmış olmasına karşın yeniden kiralanmasıyla kullanılmasına devam edilmesi ve bu nedenle üretim kapasitesinde bir azalma olmamasıdır (Moyer v.d. 1995:772). Kullanılmış varlıkların kiralanmasında Hazine Müsteşarlığı'ndan izin alınması gibi bazı ek koşullar gerektirdiği için ülkemizde uygulaması pek yaygın değildir (Öğülmüş 1994:7)

1.4.4. Kaldıraçlı Kiralama (Leveraged Lease)

Uluslararası düzeyde büyük önem kazanan bu tür finansal kiralamada, çok büyük harcama gerektiren projelerde, yatırımcı kiralayacağı varlığı satın almak

için gereken fonların önemli bir kısmını başka bir kredi kurumundan temin etmektedir. Burada amaç, az miktarda kaynak kullanılmak suretiyle büyük maliyetli projelerin sağlanmasıdır (Erdoğan 1995:205).

Sağlanan borçların vadesi ile kiralama dönemi birbirine doğrudan bağlıdır ve kiralamaya konu olan duran varlık borca karşı birinci dereceden rehinlidir. Tipik bir kaldıraçlı kiralamada, kiralayan kurumlar, kredi sağlayan kuruluşlar, üretici-satıcı firmalar ve kiracı olmak üzere en az dört taraf bulunmaktadır (Erdoğan 1995:205). Kiralama konusu duran varlığın finansmanının en az %20'si kiralayan tarafından sağlanmakta, varlığın satın alınması için gerekli olan kalan %80 tutarındaki fon kredi sağlayan kuruluşlardan borçlanma yoluyla elde edilmektedir (Van Horne 1989:26).

Tablo 3. Finansal Kiralama Türlerinin Karşılaştırılması

Finansal Kiralama Türleri	Taraflar	Süre	Kiralama Konusu Varlığın Bakım Onarım Yükümlülüğü
Faaliyet	Kiracı-Kiraya Veren	Kısa (1-2 yil)	Kiraya Verende
Finansal Amaçlı	Kiracı-Kiraya Veren-Satıcı	Uzun (4 yıl ve ↑)	Genellikle Kiracıda
Satış ve Geriye	Kiracı-Kiraya Veren	"	" "
Kaldıraçlı	Kiracı-Kiraya Veren-Kreditör-Satıcı	"	" "

Kaynak; Schall/Haley, 1991; 756.

1.4.5. Diğer Finansal Kiralama Türleri

Yukarıda anlatılan ve yaygın olarak kullanılan finansal kiralama türlerinden ayrı olarak, kiracının ve kiraya verenin ihtiyaçları ile kiralanan varlıkların özelliklerine göre de değişik kiralama sözleşmeleri düzenlenebilmektedir.

- Tam Ödemeli Kiralama (Full Payout Lease)
- Tam Ödemesiz Kiralama (Non Payout Lease)
- Dönen Kiralama (Revolving Lease)
- Deneme Süreli Kiralama (Trial Period Lease)
- Yüzde Kiralamaları (Percentage Lease)
- Değiş-Tokuş Kiralamaları (Swap Lease)
- Kapalı ve Açık Uçlu Kiralamalar

1.5. Finansal Kiralama Sözleşmeleri

1.5.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tanımı

Finansal kiralama sözleşmesi Finansal Kiralama Kanunu'nun (F.K.K.) 4. Maddesinde "Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir varlığın zilyetliğini her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartıyla kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre sözleşmede üç taraf bulunmaktadır:

- Kiralayan (finansal kiralama şirketi)
- Kiracı (kiralamayı kabul eden)
- Üçüncü kişi (yapımcı/satıcı)

Öte yandan tanım bu üç taraf arasında akdedilen iki ayrı sözleşmeyi öngörmektedir. Sözleşmelerin biri finansal kiralama şirketi ile finansal kiralamayı kabul eden arasında yapılmaktadır ve kanuna göre bu finansal kiralama sözleşmesidir. Sözleşmelerden diğeri ise, finansal kiralamayı kabul edenin talebi üzerine üçüncü kişi ile malın sağlanmasına yönelik olarak yaptığı satım sözleşmesidir (Kuntalp 1988:20).

Bu iki sözleşme birbirinden bağımsızdır. Buna karşın burada satıcının hem kiralayan hem de kiracı ile ilişkisi söz konusu olmaktadır.

Bir sözleşmenin "finansal kiralama sözleşmesi" sayılabilmesi ve avantajlarından yararlanabilmesi için sözleşmede olması gereken genel şart ve unsurların yanında ;

- Kiralayanın bir finansal kiralama şirketi olması,
- Kiralayan şirketin üçüncü bir şahıstan temin ettiği ve maliki bulunduğu bir varlığı kiralaması,
- Sözleşme süresinin en az dört yıl olması, şeklinde sıralanabilecek özellikleri de taşımaları gerekmektedir (Reisoğlu 1987:41).

Düzenlenecek olan bir finansal kiralama sözleşmesinde, yukarıda sıralanan temel özelliklerin yanısıra sözleşmeye açıklık getirecek konulara da yer verilmesi gerekmektedir. Bunlar;

- Kira bedellerinin tesbiti ve ödenmesi,
- Kiralama konusu varlığın teslimi,
- Kiralanan varlığın bakım- onarım ve sigorta yükümlülükleri,
- Tarafların hukuki ve cezai sorumlulukları,
- Tarafların verdiği güvence,
- Sözleşmenin sona ermesi, olarak belirtilebilmektedir (Schallheim 1994:30).

1.5.2. Finansal Kiralama Sözleşmelerine Konu Olan Duran Varlıklar

Finansal kiralama sözleşmelerine hemen hemen her türlü duran varlık konu olabilmektedir. Taşınır taşınmaz duran varlıkların finansal kiralama sözleşmelerine konu olabilmeleri için;

-Söz konusu varlıkların, kira sözleşmesi bitiminde asli niteliği bozulmadan iadesinin mümkün olması,

-Kendi başına kullanım imkanının olması,

-Bir duran varlığın herhangi bir şekilde teferruatını teşkil etmemesi ve sarf malzemesi niteliğinde olmaması, gibi özellikleri taşıması gerekmektedir.

Finansal Kiralama Kanununun 5. Maddesinde, patent gibi fikri ve sınai hakların bu sözleşmeye konu olamayacağı öngörülmektedir. Buna karşın günümüzde modern teknolojinin getirdiği ve her alanda kullanma olanağına sahip olunan bilgisayar ve paket programlarının kullanılması da finansal kiralama sözleşmelerine konu olabilmektedir.

1.5.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli ve Tescili

Finansal Kiralama Kanununa göre; finansal kiralama sözleşmesi "düzenleme şeklinde" noterlikce yapılmalıdır. Noterlikce yapılmayan ya da sadece imzaları noterlikce tasdik edilen sözleşmeler, tarafları bağlamamakta ve geçersiz sayılmaktadır (Reisoğlu 1987:44).

Finansal Kiralama Kanununun 8. Maddesine göre; taşınır duran varlığa ilişkin sözleşme kiracının ikametgahının bulunduğu yerdeki noterlikte özel sicile tescil edilir. Taşınmaz duran varlığa dair olanlar taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün beyanlar hanesine şerh verilir. Tescil ve şerhten sonra duran

varlık üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez (Tekinalp 1987:3). Yurt dışında yerleşik kiralyan şirketin Türkiye'de şubesi yoksa sözleşmeler Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tescil edilmektedir (Akgüç 1998:628).

1.5.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesinin kiracı ve finansal kiralama kuruluşu tarafından imzalanmasıyla, çeşitli hak ve yükümlülüklerle sahip olmaktadır.

1.5.4.1. Kiracının Hak ve Borçları

Kiracı, sözleşme süresince finansal kiralama konusu duran varlığın zilyedi olup, sözleşmenin amacına uygun olarak her türlü faydayı elde etmek hakkına sahiptir. Burada sözleşmenin amacına uygun olmasından kastedilen duran varlığın öngörülen yatırım ve işler için kullanılması zorunluluğudur. Kiracı, kira konusu duran varlığı, sözleşmede öngörülen şart ve hükümlere göre özenle kullanmak zorundadır. Sözleşmede aksine hüküm yoksa, kiracı duran varlığın her türlü bakımından ve korunmasından sorumlu olduğu gibi, bakım ve onarım giderleri de kiracıya ait bulunmaktadır. Kiracı duran varlığın sözleşme süresi içinde hasara uğramasından ya da ziyanından doğan zararlardan sorumludur. Bu sorumluluk zararın sigortaca karşılanmayan kısmı ile sınırlıdır. Bu farkı kiracı, finansal kiralama bedelleri ile ödemek zorundadır. Kiracı, finansal kiralama konusu duran varlık üzerindeki zilyetliğini başkasına devredemez. Böylece kiracı zilyetliğinde bulunan kira konusu duran varlığı başkasına satamayacağı, rehnedemeyeceği gibi üçüncü şahıslarla da yapacağı bu tür sözleşmeler, kiralayana karşı ileri sürülememektedir (Reisoğlu 1987:47).

1.5.4.2. Kiralyanın Hak ve Borçları

Finansal kiralama şirketinin en önemli hakkı, kira bedelinin kira sözleşmesinde belirtilen zaman, miktar ve şekilde ödenmesini kiracıdan isteme hakkıdır. Finansal Kiralama Kanunu da bu hakka önem vermiş ve bedelin ödenmemesi durumunda şirkete sözleşmeyi feshetme hakkını tanımıştır (Tekinalp 1987:9).

Kiralyan, sözleşmeye konu olan duran varlığın zilyetliğini kiracıya devretmesine karşın mülkiyet hakkını kendi elinde bulundurmaktadır. Malın mülkiyetinin kiralyanda bulunması bir tür teminat niteliği taşımaktadır.

Nitekim, duran varlığı temin etmek için ödediği satış bedelinin kira bedeli ile ödenmemesi durumunda, en azından duran varlığı, mülkiyet hakkına dayanarak geri alabilmek yetkisine sahip olmaktadır (Kuntalp 1988:71).

Kiralayan ayrıca, kira konusu duran varlığın özenle kullanılmasını, gerekli bakım ve onarımının yapılmasını, varlığın hasar ve ziyayı halinde sigortaca karşılanmayan kısmının ödenmesini, sigorta primlerinin verilmesini, varlığın zilyetliğinin başkasına devredilmemesini, sözleşmenin sona ermesi halinde varlığın kendisine iadesini kiracıdan talep etme hakkına sahip bulunmaktadır (Reisoğlu 1987:47; Menderes, Malkoç 2000:10)

Kiralayanın zilyetliği devir borcuna bağlı olarak, kiracıya sözleşme konusu duran varlığı tam olarak kullanabilme imkanını sağlama borcu da bulunmaktadır. Kiralayan duran varlığı, sözleşme süresince sigorta ettirmekle yükümlüdür. Bu borcunu yerine getirmemesinden doğan sorumluluk kiralayana ait bulunmaktadır. Kiralayan, duran varlığı sigorta ettirmekle yükümlü tutulurken, sigorta primlerinin ödenmesi de kiracıya ait bulunmaktadır (Tekinalp 1989:10).

Kiralayan, finansal kiralama sözleşmesinde aksi öngörülmüş olmadıkça, duran varlığın mülkiyetini üçüncü kişiye devredememektedir. Sözleşme olanak sağlıyorsa duran varlık ancak, başka bir finansal kiralama şirketine devredilebilir. Devrin kiracıya karşı geçerli olabilmesi için de kiracının devir işleminden önce haberdar edilmiş olması gerekmektedir (Reisoğlu 1987:48).

1.5.4.3. Sözleşmenin Sona Ermesi

Finansal Kiralama Kanununun üçüncü bölümü, finansal kiralama sözleşmesinin sona ermesine ilişkin hükümleri içermektedir. Buna göre finansal kiralama sözleşmesi iki durumda sona erebilmektedir:

Sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi:

Finansal Kiralama Kanununun 21 ve 22. Maddesine göre finansal kiralama sözleşmesinin kendiliğinden sona erme nedenleri düzenlenmiştir. Buna göre:

- Sözleşme sürelerinin dolması,
- Kiralayan şirketin sona ermesi ve tüzel kişiliğinin son bulması,
- Kiracı aleyhine yapılan icra takibinin sonuçsuz kalması,

- Kiracının ölümü ya da fiil ehliyetini yitirmesi,
- Kiracı işletmenin tasfiyesi, hallerinde aksine bir hüküm yoksa sözleşme sona ermektedir (Menderes, Malkoç 2000:10).

Sözleşmenin İhlal Edilmesi; Finansal Kiralama Kanununun 23. Maddesi sözleşmenin ihlali nedeniyle sona ermeyi düzenlemektedir. Bu maddeye göre taraflardan birinin sözleşmeye aykırı harekette bulunduğu hallerde, bu aykırılık nedeniyle diğer tarafın sözleşmeyi devam ettirmesinin beklenemeyeceği durumlarda, finansal kiralama sözleşmesi feshedilebilmektedir.

Finansal kiralama bedeli sözleşmede belirtilen süre sonunda ödenmediği takdirde kiracıya 30 günlük ek süre verilir. Kiracı bu süre içinde de ödemeyi gerçekleştirmezse kiralayan tek taraflı olarak sözleşmeyi feshetme hakkını kullanabilir.

Kiralayana tek taraflı fesih hakkı tanıyan ikinci durum ise kiracının sözleşmeye aykırı harekette bulunduğu halde, bu aykırılık nedeniyle kiralayanın sözleşmeyi devam ettirmesinin beklenemeyeceği durumdur.

Sözleşmenin yukarıda belirtilen sebeplerden biri ile kiralayan tarafından feshedilmesi durumunda kiracı duran varlığı iade ile birlikte, vadesi gelmiş finansal kiralama bedellerini ve kiralayanın varsa bunu aşan zararını da ödemekle yükümlü olmaktadır (Akgüç 1994:624).

Kiralayan, sözleşmeye aykırı davranır ve aykırılık kiracının sözleşmeyi devam ettirmesinin beklenemeyeceği ağırlıkta olursa, kiracı sözleşmeyi feshetme hakkına sahip bulunmaktadır. Sözleşmeyi fesheden kiracı, kiralanan duran varlığı geri vermekle beraber, uğradığı zararın tazminini kiralayandan talep edebilmektedir (Kuntalp 1988:101).

1.6. Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) belirlemiş olduğu 17 sayılı Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS 17), finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesini, genel bir ayrımla, finansman kiralaması ve faaliyet kiralaması olarak ayrı ayrı ele almaktadır (Demir 1998:24).

1.6.1. Finansman Kiralamalarının Muhasebeleştirilmesi

IAS 17 de finansman kiralamalarının muhasebeleştirilmesi ile ilgili bazı standartlar belirlenmiştir. Bunlar;

-Finansal kiralama konusu duran varlık kiracının bilançosunun aktifinde duran varlık olarak yer almalı,

-Kira anlaşmasının getirdiği ileriye yönelik kira ve faiz ödemeleri de pasifte borç yükümlülüğü olarak gözükmeli,

-Kiralayan, kira toplamını aktifinde alacak olarak, kiralama konusu duran varlık için yaptığı yatırımı pasifinde borç olarak gösterirken, kiralamadan doğan geliri de gelir tablosunda faiz geliri olarak göstermeli,

-Finansal kiralamaya konu olan duran varlığın aktifleştirilmesinde dikkate alınacak değer, varlığın piyasa değeri olmalı,

-Kira ödemeleri, ödeme dönemlerine, sabit faiz oranı yaratacak şekilde dağıtılmalı,

-Kiralanan duran varlık ya faydalı ömrü süresince ya da kiralandığı dönem faydalı ömründen daha kısa ise bu süre içerisinde amortisman tabii tutulmalı, şeklinde sıralanabilmektedir (Özer 1996:57).

1.6.2. Faaliyet Kiralamalarının Muhasebeleştirilmesi

Faaliyet kiralaması, finansman kiralamasına göre daha kısa süreli finans anlaşması niteliğinde olduğundan IAS 17 ye göre kiralama konusu duran varlık kiralayanın bilançosunun aktifinde yer almalıdır.

Kiralayan, duran varlığın sahipliğinin getirdiği bütün risk ve kazanımları yüklendiğinden kiralama konusu duran varlık için amortisman ayırmalı ve dönemsel kira gelirini de gelir tablosunda kira geliri olarak göstermelidir. Kiracı ise, sadece kira giderlerini gelir tablosunda kira gideri kalemi olarak muhasebeleştirmelidir (Özer 1996:58).

1.6.3.Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Türkiye’de her türlü finansal kiralama işleminin muhasebeleşmesinde IAS 17 de yeralan faaliyet kiralaması yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

1.6.3.1. Kiracı

-Belirli bir kira bedeli karşılığında, kiralama konusu duran varlığın kullanım hakkını elde eden işletme, duran varlığın mülkiyeti henüz kendisinde olmadığı için söz konusu varlığı aktif değerleri içerisinde gösterebilmesi mümkün olmamaktadır (Menderes, Malkoç 2000:19). Kiraladığı varlıkla ilgili olarak sadece dipnot vererek gösterme yapabilmektedir (Tüzün, Kabakçı 1992:260).

-Kiracı işletme, kiraladığı varlıklar için yapmış olduğu dönemsel ödemeleri dönemsellik ilkesi gereği ilgili yılın kira gideri (Menderes, Malkoç 2000:19) olarak muhasebeleştirmekte, kiralama konusu duran varlıklar üzerinde mülkiyet hakkı bulunmadığı için yasal amortisman ayıramamaktadır (Menderes, Malkoç 2000:22).

-Eğer sözleşmede kiracı ve kiralayanın birlikte kararlaştırdıkları ve kiracının yüklenmek zorunda olduğu olağanüstü amortisman giderleri varsa onları karşılamak durumundadır (Tüzün, Kabakçı 1992:261).

1.6.3.2. Kiralayan

-Hem kiralanan varlığı bilançosunun aktifinde finansal kiralama konusu duran varlıklar kalemine kaydetmekte hem de gelecek yıllara ilişkin kira alacaklarını alacak kaleminde gösterebilmektedir.

-Finansal kiralama konusu duran varlığı bilançosunda gösterdiği için, amortisman ayırmakta ve yeniden değerlendirme yapabilmekte birikmiş amortismanı ise kar- zarar tablosuna negatif değer olarak aktarılmakta ve oluşan yeniden değerlendirme değer artış fonuna aktarılabilir.

1.7. Finansal Kiralamanın Yarar ve Sakıncaları

Makro ekonomi açısından yatırımları finanse ederek üretimi artıran finansal kiralamanın, kiracı ve kiralayan işletmeler açısından da yarar ve sakıncaları bulunmaktadır.

1.7.1. Finansal Kiralamanın Yararları

Finansal kiralamanın kiracı işletmelere sağladığı yararlar şu şekilde sıralanabilir:

-Kiracının hangi tarihte ne tutarda kira ödeyeceği sözleşme tarihinde belirlendiği için kiracıya nakit akışı planlamasında kolaylık sağlamaktadır.

-Finansal kiralama, peşin ödeme gerektirmediği için % 100 finansman sağlamaktadır (Clark, v.d. 1989:561). Öz kaynakları yeterli olmayan işletmeler bu yola başvurmakla, sermaye bağlamadan kapasitelerini arttırabilmektedirler (Sedef, Çelik 1989:37).

-Finansal kiralamanın en önemli üstünlüklerinden birisi de Katma Değer Vergisi'nin (KDV) düşüklüğüdür. Makine, bilgisayar, tıbbi cihaz gibi mallarda %6-20 arasında değişen KDV oranları, finansal kiralamada %1 e düşmektedir. Bu durum, söz konusu makina ve teçhizatın maliyetini önemli ölçüde azaltmaktadır (Aslan, Arpacı 1998:45).

-Finansal kiralama işleminde, kiralama süresince her kira döneminde, döneme ilişkin kira gider yazılacak ve kira bedeli için ödenen KDV ilgili dönemde indirilebilecektir (Tüzün, Kabakçı 1992:262).

-Finansal kiralama ile yapılacak olan yatırımlar, teşvik tedbirlerinden de yararlandırılmaktadır. Teşvik tedbirlerinden yararlanamayan bir yatırımda, duran varlıkların yurt dışından finansal kiralama yoluyla temini halinde kiracı işletme "geçici muafiyet rejiminden" yararlanarak, gümrük vergisi ödemeksizin bu varlıkları ekonomik ömrü süresince kullanabilmektedir (Sedef, Çelik 1989:37).

-Bakım ve onarım giderlerinin kiralayan tarafından karşılanması halinde (faaliyet kiralamasında olduğu gibi) kiracı işletmenin bu tür sorunlarına çözüm getirilmiş olmaktadır (Zeytinli 1990:1).

-Finansal kiralama ile kiracı kredi ve ipotek mekanizmasındaki ağır bürokratik yükten sıyrılarak bunların getirdiği ilave maliyetten kurtulmaktadır (Arıkel 1987:57).

-Uzun süreli bir finansal kiralama anlaşmasında, süre ve şartlar önceden belirlendiğinden, kiralayan işletme, hükümet kararlarındaki değişikliklerden ve enflasyondan etkilenmemektedir. Böylece bir finansal kiralama anlaşmasında maliyet belli olduğundan bütçe yapma şansı artmaktadır (Ceylan 1995:80).

-Kiralamaya konu olan duran varlıkla ilgili vergi, resim ve harçlar finansal kiralama şirketi tarafından karşılanacağından kiracı işletme, bu tür giderlerden kurtulmuş olmaktadır (Ceylan 1993:118).

-Nakit sıkıntısı çeken işletmeler (Menderes, Malkoç 2000:19) kendi araç ve gereçlerini finansal kiralama şirketine satarak likidite yaratmakta, sattıkları varlıkları kiralayarak kullanma gibi bir kolaylığa sahip olabilmektedir (Diacogianis 1994:198).

-İşletmeler finansal kiralama yoluyla dış kaynak ihtiyaçlarını minimize edebilirler. Orta ve uzun süreli kredi yerine kiralama işlemine başvuran işletmelerin sermaye yapısındaki yabancı kaynak miktarı azalır. Bu durum işletmelerin gelecekte finansal pazarlara başvurması durumunda kredi değerliliğini artırır (Sedef, Çelik 1989:37).

1.7.2. Finansal Kiralamanın Sakıncaları

Finansal kiralama uygulaması sağladığı avantajların yanısıra kiracı açısından birtakım sakınca ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Genel olarak bu sakınca ve riskler şu şekilde belirtilmektedir;

-Kur riski, bu risklerin başında gelmektedir. Bu ise kira ödemeleri için cari olan para birimi ile, kiralanan varlığın sağladığı gelir için geçerli olan para birimi arasındaki farklılıktan doğmaktadır (Varlık v.d. 1985:26).

-Kiralanan makine veya teçizatın tamir, bakım ve yer değiştirme işlemleri söz konusu olduğunda, kiralama şirketinin onayının alınması gerekmektedir. Böylece kullanımdaki sınırlamalar işletmenin rahat çalışmasını engellemektedir. Öte yandan kira konusu mala kiracı tarafından yapılacak her

türlü ilave ve değişiklik kiralama şirketinin iznine bağlanmaktadır (Ceylan 1993:120).

-Kira sözleşmesi, kira dönemi sonunda duran varlığın yatırımcıya devredilmesini içermiyorsa, kiracı işletme, varlığın hurda değerinden yararlanamayacaktır. Özellikle enflasyonun hüküm sürdüğü dönemlerde, enflasyondan kaynaklanan değer artışından kiracının yararlanamaması önemli sakınca oluşturmaktadır.

-İşletmeler finansal kiralama ile kullandıkları varlıkların mülkiyetine sahip olmadıklarından, varlıkları borçlarına karşılık ipotek ettirememekte, bu nedenle borçlanırken teminat sorunları olabilmektedir (Ceylan 1995:80).

-Ekonomik ve siyasi konjonktürdeki değişmelere çok duyarlı alanlara ilişkin kiralamalarda da sorun yaşanabilmektedir. Kriz yaşanan sektördeki duran varlığın ilk alındığı zaman ile kiralama dönemi sonundaki değeri arasında büyük farklar bulunabilmektedir (Varlık v.d.1985:27).

II. HASTANE İŞLETMELERİNİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE FİNANSAL KİRALAMA

Hastaneler, sağlık sistemi içerisinde teşhis, tedavi, rehabilitasyon, eğitim, araştırma v.b.sağlık hizmetlerini üreten ve pazarlayan işletmelerdir ve kar amaçlı olsun ya da olmasın hastanelerin esas amaçları bu hizmetlerini en düşük maliyetle ve maksimum nitelikte sunmaktır.

Bu amaçlarını gerçekleştirirken kullandıkları kaynakların çok çeşitli ve pahalı olması, hastaneleri, kuruluş aşamasında ya da faaliyete geçtikten sonra birtakım finansal sorunlarla karşı karşıya bırakabilmektedir. Hastanelerin bu sorunlarını aşabilmesi ve faaliyetlerini gerçekleştirip sürekliliğini koruyabilmesi için ihtiyaç duyduğu fonları gerektiği zamanda ve uygun koşullarda sağlaması gerekmektedir (Yeğınboy 1992:58).

Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşlarına ait hastanelerde genel bütçeden ayrılan ödeneklerin yanısıra döner sermaye gelirleri ve hastane bünyelerinde kurulan dernek ve vakıfların bütçeleri de önemli birer finansman kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Ünver 1991:29). Özel hastane işletmelerinde yabancı sermaye ve öz sermayenin bileşiminden oluşan sermaye niteliğindeki finansman kaynaklarından kredi, tahvil, kar ve zarar ortaklığı belgeleri,

finansman bonusu, banka garantili bono ve ipotekli borç senedi yabancı sermaye alternatifleri olarak sayılabilirken, öz sermaye alternatifleri olarak da hisse senedi ve katılma intifa senedi belirtilmektedir (Doğan, Yeğinboy 1994:198).

Günümüzde, gerek kamu gerekse özel hastane işletmeleri yukarıda belirlenen finansman kaynaklarının yanısıra alternatif bir finansman kaynağı olarak finansal kiralama yöntemine de başvurabilmektedir.

2.1. Hastane İşletmeleri İçin Finansal Kiralamanın Önemi

Hastanelerde, sağlık hizmeti üretiminde kullanılan tesis ve cihazlarla ilgili yatırımların yüksek teknoloji içermesi, beraberinde maliyetlerin yükselmesine ve harcamaların da buna paralel olarak büyük tutarlara ulaşmasına neden olmaktadır (Yalçın, Bilgin 1996:14). Bu da tesis ve cihazların hastane işletmelerine temininde yeterli ve sağlam finansal kaynak arayışlarının önemini giderek artırmaktadır (Taş 1994:295). Bununla birlikte, özellikle hastanelerde kullanılan tıbbi cihazlardaki çeşit ve kalitenin her geçen gün gelişen teknoloji sayesinde hızla artıyor olması, (Menderes, Malkoç 2000:5) bu cihazların eskimeden (ekonomik ömrünü tamamlamadan) demode olmasını gündeme getirmekte ve yeni modelleri ile değiştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Ünver 1991:29).

Teknolojide yaşanan bu hızlı değişime ayak uydurma zorunluluğuyla hastaneler, gereksinim duydukları yeni tıbbi cihazlar için fon sağlamaya çalışmakta ve belirli bir finansal yükün altına girmektedirler. Bu aşamada, diğer finansal kaynaklar yoluyla elde edilebilmesi güç olan ya da sadece yüksek faiz oranları karşılığında sağlanabilecek fonun büyük bir miktarının kullanılmasında finansal kiralama alternatif bir finansal kaynak olarak gündeme gelmektedir (Beck 1989:267).

Hastaneler, sağlık hizmeti üretiminde kullanılan tıbbi cihazların temininde bir sermaye kaynağı sayılan finansal kiralama uygulamasına başvurmadan önce, kiralama konusu olan tıbbi cihazların ekonomik ömrünü gözönünde bulundurmalıdır. Nitekim, cihazın tahmin edilen ekonomik ömrü dikkate alınarak uygun ve kabul edilebilir aylık kira bedelleri belirlenebilmektedir (Jablonsky 1972:102).

Uygulamada hastaneler, belirlenen kira bedellerinin geri ödenmesinde var olan geri ödeme planlarından birini seçebilmektedirler (Menderes, Malkoç 2000:10). Bunlar;

-Kiralama süresince sabit (eşit) ödemeler şeklinde gerçekleşen kira ödemeleri,

-Kiralamanın başlangıcında yüksek olan ve kiralama süresi tamamlanana kadar giderek azalan kira ödemeleri,

-Kiracının önerisi doğrultusunda, teçhizatın kullanılmasına başlanılmadan önce kira ödemesinin başladığı ve kira bedelinin, teçhizatın kullanım süresinin sonuna kadar yayılarak ve minimum düzeylerde belirlendiği kira ödemeleri, şeklinde belirlenebilmektedir (Jablonsky 1972:103).

Uygulamada teçhizatın bir kısmı başlangıçta yüksek bir gelir ya da maliyet tasarrufu sağlarsa, yani böyle bir potansiyele sahipse, kullanılan teçhizatın yaşına bakılmaksızın ve hizmetin elde edilmesinin belirlenen zamanda gerçekleşmesinin sözkonusu olmaması gibi durumlarda en iyi finansal kiralama azalan bir ödeme planına dayalı olabilir. Bu tip bir plan, duran varlık sahibinin hızlı değer kaybı karşısında gelir kaybını gidermek için üstünlüğe sahip olabilir. Genellikle seçilen ödeme planına bağlı olarak borç da kendiliğinden belli olmaktadır. Bu belirlemede varsa yatırım indirimi, vergi, resim ve harç istisnası gibi teşvikler de gözönünde bulundurulmaktadır.

Ülkemizde, sağlık sektörünün özel önem taşıyan sektörler kapsamında olması nedeniyle, sağlık yatırımlarında %100 oranında yatırım indirimi uygulanmaktadır. Finansal kiralama yoluyla yapılan yatırımlarda, kira konusu tesis ve tıbbi cihazlar, kiracının aktifinde yer almadığı için kiracının yatırım indiriminden yararlanabilmesi mümkün olmamaktadır (Kaya 1994:82).

Buna karşın, kiralama konusu teçhizatın mülkiyeti kiralayanda bulunduğundan yatırım indiriminden kiralayan yararlanabilmekte ve bunu kiracının lehine olmak üzere kira bedellerine yansıtılmaktadır (Aydoğdu 1998:132).

2.2. Hastaneleri Finansal Kiralama Yöntemini Kullanmaya Yönelten Faktörler

Hastaneler de diğer işletmeler gibi bir takım faktörlerden dolayı finansal kiralama yöntemlerine başvurumaktadırlar. Bu faktörler;

- Fayda sağlama,
- Teknolojik eskime olasılığına karşı güvence oluşturma,
- Finansal açıdan kolaylık sağlama,
- Kamu hastaneleri için yararlı bir yöntem olma, olarak belirtilebilir.

Fayda Sağlama: Gereksinim duyulan teçhizatın büyük bir harcama yapılarak satın alınması yerine, kullanımı ile sağlanacak gelirin kiralama yoluyla da elde edilebileceği düşüncesi, hastanelerin finansal kiralama yöntemini tercih etmelerinin başlıca nedenlerinden birisi olarak gösterilmektedir (Şengezer 1987:11). Bu sayede hastaneler, teçhizatın tüm yasal sorumluluğuna, risklerine ve sahip olmanın getirebileceği yüklerle katlanmaksızın onu ekonomik ömrü süresince ya da belirli bir süre kullanma hakkına sahip olabilmektedir.

Teknolojik Eskimeye Karşı Güvence: Günümüzde teknolojinin hızla gelişip değişmesi, teçhizatın sahibi olmaktan ziyade kullanımını daha önemli kılmaktadır (Şengezer 1987:11). Çünkü, ekonomik ömrü dolmadan eskiyen teçhizatın yerine yenisinin alınabilmesi bu teçhizatın elden çıkarılmasına bağlı bulunmaktadır. Bu noktada, finansal kiralama hastanelere, kiralama konusu teçhizatı ekonomik ömründen daha kısa süre kullanabilme hakkı vermekte ve bu sayede teçhizatın satışına gerek duymadan elden çıkarılmasına olanak tanımaktadır (Beck 1989:267). Finansal kiralama sayesinde hastaneler, her geçen gün değişen teknolojiye ayak uydurabilmekte (Eastaugh 1981:227) ve teknolojik değişim hızı yüksek olan tıbbi cihazların sahibi olmanın getireceği risklerden de korunabilmektedir (Snook 1992:143).

Finansal Kolaylık Sağlama: Ülkemiz gibi fiyat artışlarının yüksek olduğu ülkelerdeki kiracı işletmeler için finansal kiralama yöntemi, ihtiyaç duyulan teçhizatın temininde en uygun yol olarak görülmektedir. Büyük miktarlarda nakit ödeme yapmak yerine belirli zaman aralıklarına bölünmüş küçük ödemeler, kiracı işletmeye finansal yönden büyük kolaylık sağlamaktadır (Şengezer 1987:12). Yüksek teknoloji ürünü tıbbi cihazların maliyetlerinin yüksek olması, hastanelerin bu cihazları satın almalarını güçleştirmekte ve

uzun süreli borçlanma ihtiyacını gündeme getirmektedir (Gessner 1972:101). Finansal kiralama, orta ve uzun süreli borçlanabilmede etkili bir yol olarak kabul edilmektedir. Bu durum hastaneleri finansal kiralama yöntemini uygulamaya yönelten nedenlerin en önemlisi olarak gösterilmektedir. Uygun bir sermaye kaynağı niteliğinde olan finansal kiralama sayesinde hastaneler, büyük bir fonun kullanımını elde etmektedirler (Beck 1989:268).

Kamu Hastaneleri İçin Yararlı Bir Yöntem Olması: Kamu kurum ve kuruluşlarına ait hastaneler sahip oldukları sınırlı bütçelerle kar amacı gütmeyen sağlık hizmeti sunan işletmelerdir. Bu hastanelerin bir çoğunun bütçesi, ihtiyaç duyulan teçhizatın temininde satın alma yerine, finansal kiralama yönteminin uygulanmasına daha uygun olabilmektedir (Gessner 1972:101). Finansal kiralama kamu hastaneleri için aynı zamanda ileri teknoloji gerektiren ve oldukça pahalı olan tıbbi cihazları alabilmek için karşılıklarına çıkan bürokratik engelleri aşmak amacıyla kullanabilecekleri bir yöntem niteliği taşımaktadır (Menderes, Malkoç, 3-27) Ortaya çıkabilecek bürokratik engellerin aşılabilmesinde finansal kiralama, kira ödemelerinin yatırım bütçelerine başvurmadan işletme bütçelerinden (döner sermaye bütçelerinden) karşılanabilmesi özelliği ile devreye girmektedir.

İşletme bütçelerinin üst yönetimce onayı, yıllık yatırım tahsisatı onaylarına kıyasla çok daha kısa bir sürede alınabildiğinden kamu hastanelerine böylece bir esneklik sağlanabilmektedir (Alagök 1985:12).

2.3. Hastanelerde Finansal Kiralamaya Konu Olabilecek Duran Varlıklar

Gelişmiş ülkelerde sağlık yatırımları ile ilgili harcamaların büyük bir kısmı sektörde yüksek teknolojinin kullanılması ve dolayısıyla yatırım maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle finansal kiralama yoluyla olmaktadır. Ülkemizde ise özellikle 1990 lı yıllardan itibaren orta ölçekli sağlık merkezleri ve hastanelerin sağlık hizmeti yatırımlarının gerçekleştirilmesinde finansal kiralama yöntemine başvurdukları görülmektedir (Yalçın, Bilgin 1996:14).

Hastanelerde, başta tıbbi cihazlar olmak üzere duran varlıkların birçoğu finansal kiralamaya konu olabilmektedir. Ayrıca komple bir hastanenin veya hastane içindeki bir ünitenin de finansal kiralama konusu yapıldığı görülmektedir (Toroslu 1997:102).

Uygulamada daha çok radyoloji (Menderes, Malkoç 2000:10) ve nükleer tıp alanında kullanılan tıbbi cihazların finansal kiralama konusu olmasında bir yaygınlaşma görülmektedir.

Bu cihazların başlıcaları;

- Radyografi,
- Anjiyografi,
- Manyetik Rezonans,
- Mamografi,
- Gama sayıcı, olarak belirtmektedir (Siemens, 1998).
- Floroskopi,
- Bilgisayarlı tomografi
- Ultrasonografi,
- Gama Kamera,

Bu cihazların yanısıra hastanelerde ayrıca ;

- Litoroskopi (Taş kırma),
- Anestezi ve Suni solunum,
- Sterilizasyon,
- Ameliyathane teçhizatları,
- Monitörler,
- Hemodinami ve Elektrofizyoloji,
- Hemodiyaliz,
- Elektroensefelografi (EEG),
- Elektromyelografi (EMG),
- Lineer Hızlandırıcı,
- Simulatör,
- Brakiterapi, tıbbi cihazları ile,
- Laboratuvar,
- Acil servis,
- Yoğun bakım,
- Mutfak,
- Bilgisayar,
- Ambulans,
- Soğutma-Isıtma
- Jeneratör,
- İletişim,
- Büro donanımları,

Finansal kiralamaya konu olabilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akgüç, A., (1998) **Finansal Yönetim**, Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul.

2. Akıllıoğlu, Z., (1990) "Leasing'in Doğuşu ve Gelişimi", **Dünya Gazetesi Leasing Özel Eki**.
3. Alagök, Ş., (1985) **Finansal Kiralama (Leasing)**, Yayınlanmamış Araştırma, Devlet Yatırım Bankası Genel Müdürlüğü, 1985.
4. Albayrak, C., (1990) "Leasing Yöntemiyle Yatırımların Finansmanı", **Maliye Yazıları**, s. 82-94.
5. Arikel, N., (1987) "Finansal Kiralama Kanunu'nun Uygulanması ve Sorunları", **Finansal Kiralama Semineri**, İstanbul Ticaret Odası Yayın No:22, İstanbul, s. 53-62.
6. Aslan, İ., Arpacı, Ö.A., (1998) "Finansal Kiralama (Leasing) ve KDV Uygulamasında Bir Sorun", **Vergi Sorunları Dergisi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Sayı: 116, s. 43-51.
7. Aydoğdu, İ., (1988) "Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergilendirilmesi" **Vergi Sorunları Dergisi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği yayını, Sayı: 119, Ağustos, s. 130-144
8. Bayraktar, E., (1990) "Satınalma, Finansal Kiralama (Leasing) Kararlarının Analizinde Matematiksel Modelleme Yaklaşımı", **Endüstri Mühendisliği Dergisi**, Makine Mühendisleri Odası Yayını, Cilt: 2, Sayı: 10, s. 3-7.
9. Beck, D. F; (1989) **Basic Hospital Financial Management**, Second Edition, An Aspen Publication.
10. Brealey, R.A., Myers, S.C., (1991) **Principles of Corporate Finance**, Fourth Edition, Mc. Graw-Hill Inc., New York.
11. Brigham, E., Gapenski, L.C., (1988) **Financial Management: Theory and Practice**, The Dryden Press, New York.
12. Ceylan, A., (1995) **Finansal Teknikler**, 2. Baskı, Ekin Kitabevi, İstanbul.
13. Clark, T., (1985) **Leasing**, Euromoney Publication.
14. Clark, E., Levasseur, M., Rousseu, P., (1993) **International Finance**, Chapman and Hall Inc., London.

15. Cohen, J.B., Robins, S., (1986) **The Financial Manager**, Publishing Horizons, Ohio.
16. Demir, Ş., (1998) "Uluslararası Muhasebe Standartlarına Bir Bakış", **Vergi Sorunları Dergisi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Sayı: 113, s. 21-27.
17. Demiralp, S., (1989) "Türkiye'de Finansal Kiralamanın Sorunları ve Çözüm Yolları", **Türkiye'de Finansal Kiralama Semineri**, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul, s. 67-73.
18. Diacogiannis, G.P., (1994) **Financial Management: A Modelling Approach Using Spreadsheets**, Mc. Graw-Hill Inc., London.
19. Doğan, M., Yeğinboy, Y., (1994) "Sağlık Hizmetlerinde Alternatif Finansman Kaynaklarının Değerlendirilmesi", **I. Ulusal Sağlık Kuruluşları ve Hastane Yönetimi Sempozyumu**, 4-7 Mayıs, Kuşadası, s. 189-206.
20. Easthaugh, S., (1981) **Medical Economics and Health Finance**, Auburn House Publishing Company, Boston.
21. Erdoğan, N., (1995) **Uluslararası İşletmelerde Mali Risk ve Yönetimi: Çağdaş Finansman Teknikleri**, 2. Basım, İstanbul.
22. Erkovan, M., (1989) "Finansal Kiralama (Leasing)'nın Teşvik ve Vergi Sorunları", **Türkiye'de Finansal Kiralama Semineri**, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul, s. 47-57.
23. Gessner, E.J., (1972) "Budgeting for Capital Needs", **Planning The Hospitals Financial Operations**, **Journal of The Hospital Financial Management Association**, Chicago, s. 100-101.
24. Guerard, J., Vaught, H.T., (1989) **The Handbook of Financial Modeling**, Probos Publishing Company, Illinois.
25. Güvenç, H., (1989) "Finansal Kiralama (Leasing)", **Ekonomik Bülten Dergisi**, 20 Nisan, s.9.
26. Hindin, R., (1984) "Lease Your Way to Corporate Growth", **Financial Executive**, May.

27. Jablonsky, A., (1972) "Equipment Leasing: A Source of Capital", Planning The Hospital's Financial Operations, **Hospital Financial Management Association**, Chicago, s26-31
28. Johnson, R.W., (1996) **Financial Management**, Allyn and Bacon, Boston.
29. Kuntalp, E., (1988) **Finansal Kiralama Kanununa Göre Finansal Kiralama (Lesing) Tanım ve Hükümleri**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Olgaç Matbaası, Ankara.
30. Menderes, M., Malkoç, E., (2000) "Finansal Kiralamanın (Leasing) Uygulanabilirliği ve Ege Üniversitesi Hastanesi Uygulamasının Analizi", **Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi**, Cilt 5, Sayı 1,s.3-29
31. Moyer, C.R., McGuigan, J.R., Kretlow, W.J., (1995) **Contemporary Financial Management**, 6. Edition, West Publishing Company, New York.
32. Ögülmüş, L., (1994) **Leasing**, Türkiye İş Bankası A.Ş., İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü.
33. Özgüner, Y., (1991) "Yasalar ve Uygulamada; Genel Çerçevesiyle Finansal Finans Dünyası Dergisi, s. 26-31.
34. Özer, E.A., (1996) "Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Türkiye Uygulamasının Uluslararası Standartlara Uyumu", **İşletme ve Finans Dergisi**, Yıl: 11, Sayı: 128, s. 55-60.
35. Reisoğlu, S., (1987) " Türkiye'de Finansal Kiralama ve Değerlendirilmesi", **Finansal Kiralama Semineri**, İstanbul Ticaret Odası yayın No: 1987-22, İstanbul, s. 39-52.
36. Schallheim, J.S., (1994) **Lease or Buy**, Harvard University, Boston.
37. Sedef, A.C., Çelik, A., (1985) "Bir Finansman Yöntemi Olarak Kiralamanın Satın Alma Alternatifine Karşı Sağladığı Finansal Olanakların Değerlendirilmesi", **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**, s. 35-37.
38. Seyidoğlu, H., (1997) **Uluslararası Finans**, Genişletilmiş 2. Bası, Güzen yayınları No: 12, İstanbul.
39. Snook, D.I., (1992) **Hospitals; What Are and How They Work**, Second Edition, An Aspen Publication, Maryland.

40. Şen, M., (1990) **Proje Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü**, Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları, Ankara.
41. Şengezer, İ., (1987) "**Dünyada ve Türkiye'de Leasing (Finansal Kiralama)**", İGEME Yayını, No: 123, Ankara.
42. Taşar, B., (1996) "Finansal Kiralama", **İşletme ve Finans Dergisi**, s. 8-14.
43. Tekinalp, Ü., (1989) "Hukuki Yönden Finansal Kiralama Kanunu", **Finansal Kiralama Semineri**, Türkiye Kalkınma Bankası, 5-6 Aralık, Yayınlanmamış Bildiri Metni, İstanbul.
44. Tüzün, A.H., Kabakçı, A., (1992) "Finansal Kiralamanın Muhasebe ve Vergi Mevzuatı Yönünden Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, s. 256-271.
45. Uyanık, S., (1990) **Proje Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü: Türkiye Örneği**, Odalar ve Borsalar Birliği Yayınları, Ankara.
46. Üzeler, M., Cansızlar, D., (1987) **Yatırım ve Finansman Sağlamaya Yönelik Kiralama (Leasing): Dünyada ve Türkiye'de Uygulanması**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı APK Kurulu Yayın No: 287, Ankara.
47. Varlık, L., Türkakın Ö., (1985) **Leasing, Factoring ve Forfaiting**, İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü yayınları.
48. Van, H., James C., (1995) **Financial Management and Policy**, Tenth Edition, Prentice-Hall, New Jersey.
49. Yeğinboy, Y., (1992) **Sağlık İşletmelerinde Finansal Performansın Değerlendirilmesi ve Hastane İşletmeleri İçin Bir Model Önerisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İzmir.
50. Zeytinli, M., (1990) "Yatırımların Yeni Can Simidi: Leasing", **Dünya Gazetesi (Leasing) Özel Eki**, 16 Mayıs.